

Kindermoord

Peter J. van Koppen

Op woensdag 22 augustus 1900 werd Marietje Kessels, dochter van een instrumentenfabrikant, in Tilburg vermoord. Deze zaak zou de geschiedenis ingaan als de Tilburger kindermoord. Marietje ging in de ochtend van haar laatste dag een brief posten aan haar tante. De brief zou nooit aankomen. Zij ging in plaats van naar de brievenbus naar de Katholieke Noordhoekkerk. Zij werd de kerk ingelokt of ging daar zelf heen om te bidden omdat zij een mis had gemist, dat weten we niet. In ieder geval werd ze op vrijdag gevonden bovenop het gewelf van de kerk. Marietje lag daar dood en naakt en met het hoofd naar beneden in de trechter die zo'n gewelf ter hoogte van een pilaar in de kerk vormt. Zij is elf jaar oud geworden.

De dood van Marietje had gemakkelijk kunnen resulteren in een gerechtelijke dwaling. Een schilder die in de kerk aan het werk was, werd vervolgd, maar vrijgesproken, niet in de laatste plaats door de magistrale verdediging door zijn advocaat. Mr. F.E. Pels Rijcken fileerde laag voor laag het krakkemikkige opsporingsonderzoek. Schrijver Ed Schilders verhaalt in zijn boek *Moordhoek* minutieus van de gang van zaken bij de strafzaak tegen de schilder. Hij reconstrueert met goede argumenten ook wie volgens hem de meest serieuze verdachte van de moord zou moeten zijn: pastoor Van Zinnicq Bergmann. In *Tilburg, Tijdschrift voor Geschiedenis* vertelt Schilders over telefoontjes die binnenkwamen al voordat het boek over de moord goed en wel was verschenen. Hoe hij het – 'in Godsnaam', zullen de bellers wel hebben gezegd – in zijn hoofd haalde om zulke onaardige dingen te zeggen over de pastoor van negentig jaar geleden.

Schilders beschrijft ook de heftige emoties die volgden op de moord op Marietje Kessels. Dat blijkt uit grootschalige zoekingen voordat Marietje werd gevonden, bijna-lynchpartijen daarna, talrijke min of meer niet-waarheidsgetrouwe stukken in de krant en, niet het minst, de vele gedichten die werden gepubliceerd. Een eeuw geleden was het wellicht gebruikelijker emoties uit te drukken in gedichten. Menig niet direct betrokken burger deed dat en niet altijd even professioneel, want de gedichten die Schilders citeert, maar die ook elders te vinden zijn, ontstijgen in de regel niet het niveau van een sinterklaasgedicht. Aan de gedichten valt nog iets anders op: zij beklagen vooral de ouders. Is dat wat kindermoorden zo erg maakt; dat ouders hun kind verliezen? Of vinden wij kindermoorden erg voor de kinderen? Of is het het idee van een kindermoord – het weerloze kinderleven dat wordt verslonden door de moordenaar – dat de heftige emoties oproept? Verliest niet elk van ons zijn onschuld als een kind doelbewust om het leven wordt gebracht?

Het lijkt erop dat nu, honderd jaar later, een kindermoord zeker evenveel heftige emoties oproept als toentertijd. Er worden geen gedichten meer geschreven en zeker

niet tot steun aan de ouders, want die zitten tegenwoordig voorin het verdachtenbankje. Zij zitten daar zo prominent, omdat zij tot hoofddader zijn verworven van moord op kinderen. Volgens de kindermoordcijfers zijn kinderen in ieder geval het beste af als er geen ouders zouden zijn. De kinderlokker in de bosjes is een veel kleiner risico. Met mishandeling door ouders wordt zelfs elke week één kind om het leven gebracht, is de gangbare schatting. Die schatting lijkt te lijden aan een standaardfenomeen der Lage Landen: om duidelijk te maken dat iets heel erg is, hebben wij de onbedwingbare neiging om te roepen dat het vaak voorkomt. Zo vragen journalisten mij steevast hoe vaak het voorkomt als het over rechterlijke dwalingen gaat. Alsof het leed van de onterecht veroordeelden bij een groot aantal schrijnender wordt. En zo wordt een ongeluk met een enkele dode in de krant afgedaan met een tweeregelig bericht, maar een bus vol doden leidt tot nationale rouw en pelotons hulpverleners. Het individuele leed is dan veel erger.

En dus wil men, om kindermishandeling en kindermoord op te kloppen, vooral dat aantal opschreeven. De schatting dat elke week een kind onder ouderhand sterft, is veelal gebaseerd op het proefschrift van Jan Willems uit 1999 en hij baseerde zijn schattingen weer op Amerikaanse cijfers. Nu is dat laatste een hachelijke onderneming, want in de Verenigde Staten plegen er heel wat meer dooien door geweld te vallen dan bij ons. En gelukkig blijkt het cijfer van vijftig kindermoorden door mishandeling gewoon onzin. Volgens het CBS stierven er in Nederland in 2007 achttien zuigelingen door een uitwendige

doodsoorzaak en 32 kinderen in de leeftijd van één tot vijf. Ja, inderdaad, dat telt op tot vijftig, maar deze doden komen niet allemaal door kindermishandeling. Er zitten ook ongevallen bij. Het blijkt dat bij zes zuigelingen en bij zes jonge kinderen sprake was van moord of doodslag en zelfs die twaalf kinderen overleden niet allemaal als gevolg van mishandeling. Die moorden zijn allemaal en elk op zichzelf genomen al vreselijk genoeg. Waarom hebben zoveel mensen in de hysterie over kindermisbruik en kindermishandeling toch de neiging om zich met loze cijfers te overschreeuwen?

Hierboven gaat het om twee boeken:

Ed Schilders (1988) *Moordhoek. De moord op Marietje Kessels in een katholieke kerk*. Tilburg: Boekhandel Gianotten. Ik kan dit boek van harte aanbevelen als een bijzonder goede beschrijving van een moord, een strafzaak en alle reacties daarop.

J.C.M. Willems (1999). *Wie zal de opvoeders opvoeden? Kindermishandeling en het recht van het kind op persoonswor- ding*. Den Haag: T.M.C. Asser.

pvanoppen@nscr.nl